

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΑΒΒΑΤΟ 21 ΜΑΪΟΥ 2005
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ: ΙΣΤΟΡΙΑ**

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Ποια αρνητικά και ποια θετικά στοιχεία προέκυψαν από τη σύναψη των «δανείων της Ανεξαρτησίας» για τους επαναστατημένους Έλληνες;

Μονάδες 15

A.1.2. Γιατί ο οικονομικός επεκτατισμός και ανταγωνισμός των ευρωπαϊκών Δυνάμεων οδήγησε στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό των δεδομένων της **Στήλης Α** και δίπλα σε κάθε αριθμό το γράμμα του δεδομένου της **Στήλης Β**, στο οποίο αντιστοιχεί.
(Στη **Στήλη Α** περισσεύουν δύο δεδομένα).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Γεώργιος Κάνινγκ	α. Μητροπολίτης Καστοριάς, συντονιστής των ελληνικών αντιστασιακών ομάδων στη Μακεδονία.
2. Νικόλαος Ζορμπάς	β. Πρωθυπουργός της Αγγλίας που πήρε μέρος στη «Συμφωνία του Μονάχου».
3. Στυλιανός Γονατάς	γ. Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας το 1924.
4. Γερμανός Καραβαγγέλης	δ. Συνταγματάρχης, αρχηγός του Στρατιωτικού Συνδέσμου.
5. Νέβιλ Τσάμπερλαιν	
6. Παύλος Κουντουριώτης	

Μονάδες 8

A.2.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Διομολογήσεις
- β. Ανακωχή των Μουδανιών
- γ. Ψήφισμα της υποτέλειας.

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις:

Να αναφέρετε τους λόγους που προκάλεσαν τους ρωσοτουρκικούς πολέμους από το 18ο αιώνα έως την πολεμική σύγκρουση του 1828-1829 (Μονάδες 15) και να επισημάνετε τις επιδράσεις του ρωσοτουρκικού πολέμου 1828-1829 στη διαμόρφωση της στάσης της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Τουρκίας απέναντι στο Ελληνικό Ζήτημα (Μονάδες 15).

Μονάδες 30

Δήλωση της Ρωσίας για τον Πόλεμο εναντίον της Τουρκίας

«... Ο σουλτάνος αναγγέλλει εις την Ρωσσίαν την κατάργησιν όλων των μετά της Πύλης συναφθεισών συνθηκών, λέγων ότι ουδέποτε εθεώρησε την εν Άκκερμαν σύμβασιν ως υποχρεωτικήν δι' εαυτόν, ότι συνήψεν αυτήν δια να την διαρρήξη και δια να σχίση μετ' αυτής όλας τας προτέρας συνθήκας τας οποίας αύτη επεκύρωσε και επομένως να εξαφανίση τους πολυτιμότερους και σπουδαιότερους τίτλους των δικαιωμάτων μας, της δόξης μας.

Πριν και μετά την δημοσίευσιν του εγγράφου τούτου το Διβάνιον* της Κωνσταντινουπόλεως δεν έπαυσε να παραβιάζη αναφανδόν* τας συνθήκας ταύτας, περί των οποίων εδήλωσε πλέον την αληθή γνώμην του. Η σημαία μας και πάσαι αι άλλαι απεκλείσθησαν πλέον από του Βοσπόρου. Αι μεσημβριναί επαρχίαι μας βλέπουν την μόνην πόλιν του εμπορίου των αποκλεισμένην. Τα πλοία μας συλλαμβάνονται εις την Κωνσταντινούπολιν και τα φορτία των αρπάζονται.

[...] Η Ρωσσία θέλει ασφαλίσει την απαραβίαστον ελευθερίαν του εμπορίου εις τον Εύξεινον και θέλει καταστήσει τας μετά της Πύλης συνθήκας στερεάς και σεβαστάς, ως είναι δίκαιον, και θέλει χορηγήσει εις τους αδικουμένους υπηκόους της την δικαίαν αποζημίωσιν».

Δ. Κόκκινου, *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως, τόμος 12*, σελ. 15-16

* **Διβάνιον** = η κυβέρνηση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας

* **αναφανδόν** = φανερά

.....

.....

[...] Στις 8/20 Αυγούστου τα ρωσικά στρατεύματα έφτασαν στην Αδριανούπολη. Αυτή η προέλαση ανησύχησε πολύ τόσο τον Wellington (Ουέλινγκτον) όσο και τους Τούρκους. [...] Για μια στιγμή ο Wellington (Ουέλινγκτον), όπως ακριβώς και οι Γάλλοι, σκέφτηκε να δημιουργήσει μια ελληνική αυτοκρατορία που θα έπαιρνε τη θέση της ηττημένης Τουρκίας και θα έπαιζε το ρόλο του προστατευτικού προχαρακώματος απέναντι σε μια Ρωσία πολύ εκτεταμένη. Αλλά δεν είχε αντιληφθεί ότι οι Ρώσοι είχαν αλλάξει τακτική – ότι είχαν πάρει την απόφαση να διατηρήσουν την Τουρκία στη θέση του εξασθενημένου γείτονα. Δεν είχε συνειδητοποιήσει απόλυτα πόσο μετριοπαθείς ήταν οι όροι τους [δηλαδή των Ρώσων] μέχρις ότου πληροφορήθηκε την ειρήνη της Αδριανούπολης. [...] Ύστερα από αυτά, ο Wellington (Ουέλινγκτον) εγκατέλειψε κάθε ιδέα για τη δημιουργία ενός μεγάλου ελληνικού κράτους και οι προσπάθειές του στράφηκαν προς την κατεύθυνση μιας μικρής, εντελώς ανεξάρτητης Ελλάδας.

D. Dakin, *Η ενοποίηση της Ελλάδας 1770 -1923*, σελ. 100-101

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να περιγράψετε και να εξηγήσετε τη στάση του Ελευθερίου Βενιζέλου απέναντι στο Κρητικό ζήτημα από την αρχή της πρωθυπουργίας του έως την έναρξη των Βαλκανικών Πολέμων.

Μονάδες 20

Μήνυμα του Πρωθυπουργού Ελ. Βενιζέλου προς τον κυβερνητικό αντιπρόσωπο στα Χανιά (1912)

«Οι Κρήτες λησμονούν ότι τίθενται αντιμέτωποι, όχι μόνον της Τουρκίας και των Μεγάλων Δυνάμεων, αλλά και αυτού τούτου του ελευθέρου Βασιλείου, του οποίου η κυβέρνηση δεν εννοεί να αποδεχθή το κρητικόν πραξικόπημα και να έλθη εις άκαιρον* ρήξιν με την Τουρκίαν. Συντόνως* και άνευ απωλείας μιας ημέρας ασχολούμενη με την στρατιωτικήν συγκρότησιν της χώρας, η κυβέρνηση αξιολογεί όπως εις την γνώμην της προσαρμοσθή η γνώμη των πολιτικών αρχηγών της Κρήτης».

Κ. Σβολόπουλου, *Η ελληνική εξωτερική πολιτική από τις αρχές του 20ου αιώνα ως το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο*, σελ. 56 -57

* **άκαιρον** = σε ακατάλληλο χρόνο

* **συντόνως** = με συντονισμένες

ενέργειες.....

.....

Εις άλλην έκθεσίν του, της 10ης Αυγούστου 1912, ασχολείται ο Φύρστενμπεργκ με τας ελληνοαγγλικάς σχέσεις, τονίζων ότι ενώ μέχρι τούδε ο εν Αθήναις Άγγλος πρεσβευτής σερ Φράνσις Έλλιοτ εθεωρείτο, ένεκα της μεγάλης επιρροής του, ως ο «δεύτερος Πρωθυπουργός της Ελλάδος», αι εγκαρδιώταται αυτάί σχέσεις έγιναν τώρα πολύ χλιαράι. [...] Η στασιμότης του Κρητικού ζητήματος οφείλεται κατά τους Έλληνας, εις τον

άκαμπτου χαρακτήρα των Άγγλων και την εκ μέρους των πρόκληση του ελληνικού φιλοτίμου και της εθνικής υπερηφανείας δια της δημιουργίας περιττών επεισοδίων επί της μεγαλονήσου.

(Από την έκθεση του αυστριακού επιτετραμένου στην Αθήνα, πρίγκιπα Αιμίλιου Φύρστενμπεργκ)

Πολ. Ενεπεκίδη, *Η δόξα και ο διχασμός ...*σελ. 169-170

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α.1

A.1.1. « Αποφασιστικής σημασίας βήμα ... το δικαίωμα πολιτικής ύπαρξης» Σχολικό βιβλίο, τεύχος Α΄ , σελ.126

A.1.2. «Η κυριότερη αιτία της έκρηξης του Πρώτου Παγκοσμίου πολέμου ... βρίσκονται αντιμέτωπα» Σχολικό βιβλίο, τεύχος Β΄ , σελ.53

ΘΕΜΑ Α.2

A.2.1. 1→ περισσεύει

2→ δ

3→ περισσεύει

4→ α

5→ β

6→ γ

A.2.2. Διομολογήσεις: Αποτελούσαν οικονομικές συμβάσεις που πρώτη η Γαλλία είχε συνάψει με την Οθωμανική Αυτοκρατορία και ήταν εξαιρετικά ευνοϊκές υπέρ αυτής (1535) Σχολικό βιβλίο, τεύχος Α΄ , σελ.119

Ανακωχή των Μουδανιών: Είχε συμφωνηθεί στα Μουδανιά της Προποντίδας ανάμεσα στην Τουρκία και στην Ελλάδα, με βασικό όρο την αναχώρηση των ελληνικών στρατευμάτων από την Ανατολική Θράκη, στις 2 Οκτωβρίου 1922.
Σχολικό βιβλίο, τεύχος Β΄ , σελ.112-117

Ψήφισμα της υποτέλειας: Την περίοδο 1824/25, η Αγγλική κυβέρνηση επιθυμώντας να ελέγχει τις μελλοντικές εξελίξεις στην Ελλάδα, ενθάρρυνε την υποβολή υπομνήματος με το οποίο οι Έλληνες ζητούσαν μόνο την αγγλική προστασία.

Το κείμενο αυτό επικρίθηκε έντονα και τότε και μεταγενέστερα και είναι γνωστό «ως ψήφισμα της υποτέλειας». Γεγονός είναι πάντως ότι το ψήφισμα αυτό συντάχθηκε σε ώρες αγωνίας (ο Ιμπραήμ ακάθεκτος λεηλατούσε και ερήμωνε το Μοριά). Διατυπώθηκαν όμως έντονες επικρίσεις για το ψήφισμα κυρίως από το Δημήτριο Υψηλάντη, που διατύπωσε αποφθεγματικά την αντίρρησή του: «Έχουμε πάρα πολύ ακριβά αγορασμένη την ελευθερία μας, ώστε να την χαρίσωμεν τόσο φθηνά εις τον τυχόντα»

Σχολικό βιβλίο, τεύχος Α΄ , σελ.128

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β.1

Μεταξύ άλλων, ο 18ος αλλά και ο 19ος αιώνας διακρίνονται από τις διαμάχες που εκδηλώνονταν ανάμεσα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και τη Ρωσία. Οι διαφορές των δυο αυτοκρατοριών οφείλονταν κυρίως στα αντικρουόμενα συμφέροντά τους και εκδηλώνονταν είτε με έντονα διπλωματικά επεισόδια είτε με ένοπλες συρράξεις.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα των προστριβών της Ρωσίας με την Οθωμανική Αυτοκρατορία αποτελεί η Συνθήκη του Κιουτσούκ - Καϊναρτζή (1774) με την οποία η

Ρωσία κατόρθωσε να εξασφαλίσει την ελεύθερη ναυσιπλοΐα προς τη Μεσόγειο, σε βάρος πάντα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η οποία την περίοδο εκείνη απλωνόταν σ' όλες τις χώρες που περιβάλλουν την Ανατολική Μεσόγειο και τον Εύξεινο Πόντο. Με τη συνθήκη αυτή η Ρωσία πέτυχε την επέκτασή της προς το Νότο, γεγονός το οποίο αποτελούσε στόχο του Μεγάλου Πέτρου και της Αικατερίνης από το 18^ο αιώνα.

Παρόλ' αυτά οι διαμάχες μεταξύ των δυο χωρών συνεχίζονται και το 19^ο αιώνα (συνθήκη Βουκουρεστίου-1812) αλλά διακόπτονται προσωρινά, εξαιτίας της προέλασης της Μεγάλης Στρατιάς του Ναπολέοντα ως τα ρωσικά σύνορα, αφήνοντας όμως εκκρεμότητες και αφορμές για μελλοντικές προστριβές.

Οι αφορμές αυτές δεν άργησαν να δοθούν. Η έκρηξη της ελληνικής επανάστασης το 1821 σηματοδότησε μια νέα φάση των ρωσοτουρκικών σχέσεων. Οι βιαιότητες των Τούρκων κατά των Ελλήνων το Πάσχα του 1821 και το τελεσίγραφο που επέδωσε στην Πύλη ο Ρώσος πρεσβευτής στην Κωνσταντινούπολη Στρογγάνοφ, επιδείνωσαν τις σχέσεις Ρωσίας – Τουρκίας αλλά προς στιγμήν αποφεύχθηκε η έκρηξη ενός νέου πολέμου.

Από το 1825 ραγδαίες εξελίξεις ακολούθησαν από τη ρωσική πλευρά. Την 1 Δεκεμβρίου 1825 πέθανε ο τσάρος Αλέξανδρος ο Α' και τον διαδέχθηκε ο Νικόλαος ο Α', που έσπευσε με δηλώσεις του να τονίσει πως η στάση του απέναντι στην Τουρκία θα είναι επιθετικότερη έναντι του προκάτοχού του. Με τελεσίγραφο που απέστειλε στην Πύλη (17 Μαρτίου 1826) ζητά την ικανοποίηση όλων των εκκρεμών θεμάτων από το 1812 και το 1821 μέσα σε 6 ημέρες, ειδάλλως ο ρώσος επιτετραμμένος Μινκιάκυ θα έπαιρνε τα διαπιστευτήρια του και τότε «θα ήταν εύκολο στους υπουργούς του σουλτάνου να αναλογιστούν τις συνέπειες του γεγονότος αυτού». Έτσι η Τουρκία θα υποχρεωθεί να υπογράψει τη συνθήκη του Άκερμαν (6 Οκτωβρίου 1826) που σήμαινε πλήρη σχεδόν αποδοχή των ρωσικών αξιώσεων αλλά και επιβολή της ρωσικής πολιτικής στον ευρωπαϊκό χώρο.

Ωστόσο, σύμφωνα με τη δήλωση της Ρωσίας για τον πόλεμο εναντίον της Τουρκίας, ο σουλτάνος καταπάτησε όχι μόνο τη συνθήκη του Άκερμαν αλλά και όλες όσες υπογράφησαν προ αυτής, θέλοντας να προσβάλει τα δικαιώματα της Ρωσίας και να υποβαθμίσει το κύρος της.

Μάλιστα, η Ρωσία χαρακτηρίζει ως προκλητική τη στάση του Διβανίου αφού κατάφωρα παραβιάζει όλα όσα προηγουμένως είχε προσυπογράψει.

Και τελικά από όλη αυτή την κατάσταση που επικρατεί, η Ρωσία είναι περισσότερο ζημιωμένη γιατί αναστέλλονται οι οικονομικές και εμπορικές επιδιώξεις της στην περιοχή του Βοσπόρου. Παράλληλα, οι μεσημβρινές κτήσεις της είναι αποκλεισμένες και τα ρωσικά πλοία ληστεύονται στην Κωνσταντινούπολη γεγονός το οποίο οφείλεται στην προκλητική στάση των Οθωμανών.

Για όλους τους παραπάνω λόγους η Ρωσία είναι διατεθειμένη να κηρύξει τον πόλεμο προς την Τουρκία απαιτώντας την απαραβίαστη ελευθερία του εμπορίου στον Εύξεινο Πόντο και την χορήγηση αποζημίωσης σε όσους υπηκόους της έχουν αδικηθεί. Ο πόλεμος ξεκινά στις 26 Απριλίου 1828. Βασική αξίωση του τσάρου ήταν η εφαρμογή των όρων της συνθήκης του Άκερμαν. Αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι ο πόλεμος αυτός επισπεύθηκε και για έναν ακόμη λόγο· την άρνηση του σουλτάνου να διαπραγματευτεί με τις Μεγάλες Δυνάμεις μετά τη Ναυμαχία του Ναυαρίνου (8/20 Οκτωβρίου 1827).

Ο πόλεμος αυτός επηρέασε τις εξελίξεις όχι μόνο στις ρωσοτουρκικές σχέσεις αλλά και στο ελληνικό ζήτημα το οποίο βρίσκεται σε εκκρεμότητα ήδη από το 1821. Συγκεκριμένα, η προέλαση του ρωσικού στρατού ως την Ανατολική Βαλκανική και την

Αδριανούπολη (8/20 Αυγούστου 1829) ανησύχησε την Αγγλία και τη Γαλλία οι οποίες βλέπουν τη Ρωσία να αναδεικνύεται σε κορυφαίο διαμορφωτή της Ευρωπαϊκής πολιτικής. Γι' αυτό, για ν' αποφύγουν μια μονόπλευρη επίλυση του Ελληνικού Ζητήματος από τους Ρώσους, συμφώνησαν να σταλεί γαλλικό εκστρατευτικό σώμα στην Πελοπόννησο για να βοηθήσει στην εκκαθάριση των υπολειμμάτων του τουρκο-αιγυπτιακού στρατού. Παράλληλα, διαβλέποντας τη διατήρηση μιας συρρικνωμένης και αποδυναμωμένης οθωμανικής αυτοκρατορίας, η Αγγλία, μετά από πρωτοβουλία του Ουέλιγκτον, προκρίνει τη δημιουργία ενός εντελώς ανεξάρτητου Ελληνικού κράτους εδαφικά συρρικνωμένου, το οποίο θα μπορεί εύκολα να ελέγχεται οικονομικά και πολιτικά από τις Μεγάλες Δυνάμεις.

Εν τω μεταξύ, η παρουσία του Καποδίστρια στη θέση του Κυβερνήτη είναι καταλυτική, καθώς ο Καποδίστριας με το κύρος αλλά και τη διπλωματική του εμπειρία κατόρθωσε να εκμεταλλευτεί το ρωσοτουρκικό πόλεμο και τους ανταγωνισμούς των Μεγάλων Δυνάμεων προς μια καλύτερη επίλυση του ελληνικού ζητήματος. Έτσι στις 10/22 Μαρτίου 1829 η Αγγλία, η Γαλλία και η Ρωσία υπογράφουν το πρωτόκολλο του Λονδίνου με το οποίο το ελληνικό κράτος κηρύσσεται αυτόνομο (με σύνορα στη γραμμή Αμβρακικού – Παγασητικού). Σε δεύτερη, όμως, φάση η Αγγλία και Γαλλία πρότειναν πλήρη ανεξαρτησία για το ελληνικό κράτος γιατί έτσι με την πλειοδοσία τους αυτή θα εξασφάλιζαν την ευγνωμοσύνη του ελληνικού λαού. Έτσι υπογράφηκαν τα πρωτόκολλα της 3^{ης} Φεβρουαρίου 1830 που προέβλεπαν ανεξάρτητο Ελληνικό Κράτος με στενότερα όμως σύνορα σε σχέση με εκείνα του 1829 (στη γραμμή Μαλιακού-Αχελώου) και εκλογή του Λεοπόλδου του Σαξ Κομβούργου ως βασιλέα.

Τώρα, σχετικά με το ρόλο της Τουρκίας στα γεγονότα της περιόδου 1828-1829, διαπιστώνεται πως η θέση της αυτή τη στιγμή είναι εξαιρετικά δυσμενής, ύστερα από την ασυγκράτητη πορεία του Ρωσικού στρατού ως την Αδριανούπολη. Ταπεινωμένη και ηττημένη αναγκάζεται να υπογράψει τη συνθήκη της Αδριανούπολης (14 Σεπτεμβρίου 1829) με την οποία αποδέχεται τα γενόμενα : αποδοχή της Ιουλιανής σύμβασης του Λονδίνου (1827), του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου (1829), αναγνώριση του Ελληνικού κράτους, de facto αναγνώριση του δικαιώματος των δυνάμεων να επεμβαίνουν στα εσωτερικά της Τουρκίας.

Λαμβάνοντας υπόψη όσα αναφέρθηκαν εξάγεται το συμπέρασμα πως οι Ρωσοτουρκικές διαφορές κατά το 18^ο και 19^ο αιώνα υπήρξαν καθοριστικές για τη διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού πολιτικού κλίματος. Επηρέασαν όχι μόνο τις ισορροπίες μεταξύ των Μεγάλων Ευρωπαϊκών Δυνάμεων αλλά και την εξέλιξη των υποθέσεων που αφορούσαν μικρότερα κράτη, όπως ήταν η Ελλάδα.

ΘΕΜΑ Β.2.

Όταν ο Βενιζέλος, το 1910, ανέλαβε την πρωθυπουργία της Ελλάδας ήρθε αντιμέτωπος επιπρόσθετα και με το Κρητικό πρόβλημα:

- Θεωρούσε ότι η τότε χρονική στιγμή δεν ήταν η πλέον κατάλληλη για να υποκύψει στις συνεχείς πιέσεις των Κρητών για ένωση με την Ελλάδα. Οι παράγοντες που εμπόδιζαν μια τέτοια προοπτική ήταν τόσο η Τουρκία όσο και οι Μεγάλες Δυνάμεις με πρωτεργάτη την Αγγλία.
- Είναι γεγονός ότι οι σχέσεις της Ελλάδας με την Τουρκία οδηγούνταν σε ρήξη όταν η δεύτερη έθεσε σε ενέργεια σχέδιο αποκλεισμού των Ελληνικών προϊόντων ενώ με τα μέτρα που έλαβε έθιγε τα Ελληνικά εμπορικά συμφέροντα σε όλη την

- Τουρκική επικράτεια. Γι' αυτό και η πολιτική του Βενιζέλου, κατά την περίοδο αυτή, χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια να αποφευχθεί κάθε ένταση στις σχέσεις με την Τουρκία. Ο ίδιος προέκρινε ότι η χώρα δεν ήταν επαρκώς προετοιμασμένη, ύστερα από τόσες εσωτερικές περιπέτειες, για να αναλάβει οποιοδήποτε αγώνα. Χρειαζόταν ένα στάδιο προετοιμασίας που θα της επέτρεπε να αναδιοργανωθεί. Επιπλέον, τονίζει στο μήνυμά του προς τον κυβερνητικό αντιπρόσωπο στα Χανιά, ότι στόχος της Χώρας είναι τώρα η στρατιωτική ανασυγκρότηση ενόψει των Βαλκανικών πολέμων. Γι' αυτό αρνήθηκε επίμονα να δεχθεί στη Ελληνική Βουλή αντιπροσώπους των Κρητών. Μάλιστα, τους συνέστησε να συμμορφωθούν με τη γνώμη της ελληνικής κυβέρνησης.
- Παράλληλα και οι Μεγάλες Δυνάμεις δεν ευνοούσαν την αυτοδιάθεση των Κρητών γιατί στην περιοχή αλληλοσυγκρούονταν τα συμφέροντά τους. Θεωρούσαν οι Μεγάλες Δυνάμεις ότι η αυτοδιάθεση των Κρητών θα δημιουργούσε αλληπάλληλες αντιδράσεις στο εσωτερικό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας όπου υπήρχαν κι άλλες αλύτρωτες εθνότητες.
 - Τέλος, μέσα από την έκθεση του Φύρστενμπεργκ, αυστριακού επιτετραμμένου στην Αθήνα (10 Αυγούστου 1912) επιβεβαιώνονται οι αρνητικές ελληνοαγγλικές σχέσεις. Αφενός, ο μέχρι τότε Άγγλος πρεσβευτής στην Ελλάδα Έλιοτ που είχε μεγάλη επιρροή στα ελληνικά πράγματα έπαψε να θεωρείται ως «δεύτερος πρωθυπουργός της Ελλάδας» και αφετέρου, οι Άγγλοι με την υποκίνηση επεισοδίων στο νησί «προκάλεσαν» το αίσθημα και την εθνική υπερηφάνεια των Ελλήνων.
 - Με βάση τα παραπάνω γεγονότα και στοιχεία είναι φανερό ότι το Κρητικό ζήτημα παρέμεινε σε εκκρεμότητα ενώ η οριστική του επίλυση θα επέλθει μετά το πέρας των Βαλκανικών πολέμων, με τη συνθήκη του Βουκουρεστίου (28 Ιουλίου/ 10 Αυγούστου 1913). Τελικά, η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα έγινε την 1^η Δεκεμβρίου 1913.

Επιμέλεια: ΓΚΟΥΝΤΑ Θ. – ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Μ.